

ADQUISICIÓ DEL LLENGUATGE: ASPECTES COMUNICATIUS, SOCIALS I COGNOSCITIUS

26968

Unitat de Psicologia Evolutiva i de l'Educació
Departament de Psicologia de l'Educació

Professora: Maria Rosa Solé Planas

OBJECTIUS

El curs té per finalitat proporcionar a l'estudiant de la llicenciatura de psicologia una visió actualitzada dels aspectes més rellevants del desenvolupament del llenguatge oral i escrita durant la infantesa i l'adolescència. Des d'una perspectiva evolutiva es fa una presentació de les etapes i les edats en les quals s'assoleixen determinades habilitats lingüístiques i comunicatives, insistint alhora amb la importància dels factors cognoscitius i socials en el desenvolupament d'aquestes habilitats. L'objectiu final del curs és proporcionar al futur professional de la psicologia instruments aptes per intervenir en diferents àmbits d'actuació (educatiu, clínic, social).

TEMARI

1. Aproximacions teòriques a l'estudi del llenguatge infantil

1. Determinants lingüístics: gramàtica universal i adquisició del llenguatge (LAD): Chomsky. Teoria del bootstrapping (semàntic, sintàctic i prosòdic). 2. Determinants socials i cognoscitius de l'adquisició: Teories interaccionistes. Sistema de suport d'adquisició del llenguatge. L'input lingüístic de l'adult. Teories cognoscitives: Principis operatius (Slobin). El relativisme lingüístic (Whorf). Constructivisme. Teoria de teories (Piaget). Models funcionalistes i modularitat. 3. Plasticitat i adquisició del llenguatge.

2. Mètodes d'investigació

1. La percepció precoç del llenguatge. 2. La comprensió precoç. 3. Nous mètodes d'estudi de la producció precoç: mitjans audiovisuals i informàtics (CHILDES). La producció natural: Estudis longitudinals, transversals i longitudinal-transversal. Informes dels pares i estudis normatius: McArthur Communicatives Development Inventories (CDI). 4. Situacions experimentals. 5. Les comparacions entre llengües (Principis Operatius de Slobin i les hipòtesis de Whorf). 7. Anàlisi de les diferències individuals: variabilitat de ritme i d'estil.

8. Simulacions connexionistes i adquisició del llenguatge.

3. Les bases socials i cognoscitives del llenguatge

1.La comunicació abans del llenguatge .Primera fase:Els adults interpreten les conductes infantils com senyals comunicatives.Segona fase:L'emergència de la intencionalitat.: funcions dels gestos, mirades i vocalitzacions.3. Explicacions sobre l'emergència de la comunicació intencionada.4.Significats i experiències compartides : el paper del formats.

5.El paper de la imitació en el procés d'adquisició de la comunicació i el llenguatge Les imitacions a la conversa nen-adult.El paper de les imitacions dels adults:reformulacions i extensions. 6.Característiques de la parla materna (motherese).

4.L'adquisició de les habilitats fonològiques i fonètiques i el lèxic inicial

1.La percepció de la parla. 2.Període prelingüístic: el balboteig.3.El període lingüístic. 4. Producció i comprensió de les primeres paraules. 5. El desenvolupament del lèxic inicial: característiques 6.Criteris de productivitat.7.Dificultats en l'extensió semàntica: sobreextensions i restriccions .8.Tipologia semàntica i gramatical de les primeres paraules. desenvolupament del lèxic inicial.9.L'explosió lèxica i les diferències individuals.

10.Teories sobre l'adquisició del lèxic inicial i sobre el desenvolupament semàntic.11.Relacions entre el desenvolupament del lèxic inicial i el desenvolupament cognoscitiu. 12. El desenvolupament del lèxic inicial en un context bilingüe.

5.El desenvolupament semàntic i morfosintàctic

1.El desenvolupament semàntic:noms i verbs.2.El desenvolupament morfosintàctic :Etapa d'una paraula o holofràstica.Combinacions de dues paraules : L'etapa telegràfica. La LME.3.La gramàtica pivot. Les relacions semàntiques.4. La parla gramatical: Morfologia : dades del català i castellà. 5. Errors i inconsistències.6.L'adquisició dels constituents de l'estructura oracional: sintagma nominal i sintagma verbal.7. Les modalitats oracionals. Oracions simples (declarativa,imperativa,interrogativa i exclamativa) i compostes (sustantivas i coordinades; causals,temporals,relatives i completives finites).8.El desenvolupament de la pronominalització.9. El desenvolupament de la referència.10. La correlació dels temps.

6.El desenvolupament pragmàtic i el desenvolupament de la conversa. El llenguatge en contextos socials

1.Destreses comunicatives. Habilitats conversacionals per esdevenir un participant actiu a la conversa. 2. Els principis de la conversa de Grice.3.Aspectes psicològics i socials: llenguatge egocèntric i socialitzat. La comunicació referencial 4.La conversa en diferents contextos comunicatius i socials: els canvis de registre.5.El desenvolupament de pragmàtica: actes de parla. Les demandes directes i indirectes. Les promeses.6. El llenguatge a casa:relacions entre els germans i els pares.7.El llenguatge en el context escolar. 8.Diferències de llenguatge relacionades amb el gènere.

7.El desenvolupament de la capacitat de produir discursos: la narració i l'explicació

1.Diferents tipus de discurs o text.2.Aportacions de la Psicologia cognoscitiva.3.Estudis sobre les capacitats narratives dels infants. 4. Producció de narracions: emergència, contingut i estructura.5.Coherència i cohesió a les narracions.6.Diferents tipus de narracions :scripts (guions),històries pesonals i històries narratives. 7.Record i

comprendsió de les narracions.

8. La construcció de significats: elaboració de conceptes i camp semàntic

1. Associació de paraules: la memòria semàntica. 2. Coneixement sobre el significat de les paraules: les definicions. Les relacions de parentiu. 3. El concepte de paraula. 4. La comprensió i la producció de metàfores. 5. El llenguatge i l'humor.

9. Activitat i consciència metalingüística

1.. L'activitat metalingüística: Desenvolupament i explicacions. 2. Contextos facilitadors. 3. Aspectes estudiats dintre de la consciència metalingüística. 4. Relació entre la consciència metalingüística i els aprenentatges escolars (lectura i escriptura).

10. Aprenentatge de la llengua escrita: lectura i escriptura

1. Diferències entre la llengua oral i escrita. 2. L'aprenentatge de la lectura. 3. Models explicatius. 4. Estadis d'aprenentatge de la lectura. 5. L'aprenentatge de l'escriptura: la construcció d'un sistema de signes gràfics. 6. La composició escrita i l'elaboració de coneixements. 7. Incidència de la lectoescriptura en el desenvolupament cognoscitiu i cultural de la persona.

PRÀCTIQUES

A les sessions pràctiques es presentarà material audiovisual, així com mostres de llenguatge procedents de diferents corpus, que serviran per il·lustrar els temes exposats a les classes teòriques

DOCÈNCIA TUTORIZADA

AVALUACIÓ

Per aprovar l'assignatura cal superar un examen escrit integrat per un nombre determinat de preguntes obertes, i a més, cal presentar dos treballs escrits: la Memòria de Pràctiques de les Pràctiques realitzades a classe, i un treball monogràfic realitzat a partir d'una llista de temes proposats. Els treballs podran ser realitzats en un grup reduït, com a màxim tres persones. Ambdós treballs hauran de ser lliurats abans de que finalitzi el curs

BIBLIOGRAFIA

Aguado, G. (1995) *El desarrollo del lenguaje de 0 a 3 años*. Madrid: Ciencias de la Educación Preescolar y Especial.

Aitchinson, J. (1992) *El mamífero articulado*. Madrid: Alianza Psicología minor.

Barret, M. (Ed) (1999) *The development of Language*. Hove, East Sussex: Psychology

Press.

- Boada,H. (1986) *El desarrollo de la comunicación en el niño*. Barcelona: Anthropos.
- Camps,A. (1994) *La composició escrita*. Barcelona: Barcanova
- Clemente,R.A. (1995) *Desarrollo del lenguaje*.Manual para profesionales de la intervención en ambientes educativos.Barcelona:Octaedro.
- Fletcher,P.; Garman,M. (1986) *Language acquisition*, second edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fletcher,P.; Mac Whinney,B. (1995) *The handbook of child language*.Oxford: Blacwell.
- Garton,A.; Pratt,G. (1991) *Aprendizaje y proceso de alfabetización*. Barcelona: Paidós.Temas de educación.
- Garton,A.F.(1994) *Interacción social y desarrollo del lenguaje y la cognición*. Barcelona:Paidós
- Garvey,C. (1987) *El habla infantil*. Madrid: Morata.
- Hernandez-Pina,F. (1984) *Teorías sociopsicolingüísticas y su aplicación al estudio del español como segunda lengua*.Madrid: Siglo XXI Editores.
- Kail,M.,Fayol,M.(Directeurs)(2000) *L'acquisition du langage. Le langage en émergence. De la naissance à trois ans*.Paris:Presses Universitaires de France.
- Kail,M.,Fayol,M. (Directeurs)(2000) *L'acquisition du langage.Le langage en développement.Au- delà de trois ans*.Paris:Presses Universitaires de France
- Karmiloff-Smith,A. (1995) *Más allá de la modularidad*. Madrid: Alianza Psicología minor.
- Leal,A. (1987) *Construcción de sistemas simbólicos: la lengua escrita como creación*. Barcelona: Gedisa.
- Lopez Ornat,S. y al.(1994) *La adquisición de la lengua española*. Madrid: Siglo XXI Editores.
- Nelson,K. (1988) *El descubrimiento del sentido*. Madrid: Alianza Psicología.
- Rondal,J.A. (1990) *La interacción adulto-niño y la construcción del lenguaje*. México: Trillas.
- Serra,M.,Serrat,E.,Solé,M.R.,Bel,A.y Aparici,M. (2000) *La adquisición del lenguaje*.Barcelona:Ariel
- Siguan,M. (coord.) (1984) *Estudios sobre psicología del lenguaje infantil*. Madrid: Pirámide.
- Siguan,M. (1986) *Estudios de psicolinguística*. Madrid: Pirámide.
- Silvestre,N.; Solé,M.R. (1993) *Psicología evolutiva: Infancia y preadolescencia*. Barcelona: CEAC.
- Sole,I. (1987) *L'ensenyanament de la comprensió lectora*. Barcelona: CEAC.
- Tolchinsky,L. (1993) *Aprendizaje del lenguaje escrito. Procesos evolutivos e implicaciones didácticas*. Barcelona: Anthropos.
- Veneziano,E (sous la direction de)(1999) *La conversation:instrument,objet et source de connaissance*. Paris:L'Harmattan.
- Wells,G. (1988) *Aprender a leer y escribir*. Barcelona: Laia.